

CENTRE CATALA

BUTLLETI MENSUAL D'INFORMACIO PER ALS SOCIS

ANY I

JULIOL 1952 - CARACAS: SORDO A PELAEZ, 35-1, TELEFONO: 51.230

No. 4

CATALUNYA Y AMERICA

Som catalans d'Amèrica. I un no pot estar-se de relacionar la Pàtria amb la terra que ens acull. La lectura de la nostra història causa sempre certa esgarrifança, però burxa més endins meditada des d'aquest continent descobert per Colom.

Els dominis dels nostres Reis, en arribar a la seva màxima extensió, eren constituïts per Catalunya, amb el Rosselló, Aragó, València, les Balears, Sardenya, Sicília, Malta i Nàpols. Abans n'havien format part els ducats d'Atenes i Neopàtria. Els foren tributaris els regnes de Bugia, Tlemecèn i Tunis. Es realitzaren expedicions contra Trípoli. El negus d'Abissínia, Isaac, incità a Alfons IV "el Magnànim" a lluitar contra els mamelucs que dominaven Egipte (1428) i monopolitzaven el pas del comerç amb el llunyà Orient, que arribava pel Mar Roig. El negus (que era anomenat a Europa el Preste Joan), proposà el doble casament d'una princesa catalana amb ell mateix i el d'una princesa etiòpica amb un infant català; àdhuc fou escollida la víctima per ésser enviada a Abissínia: Joana, la filla del comte d'Urgell. Quan els turcs atacaren Albània, els albanesos es declararen vassalls d'Alfons IV, els exèrcits catalans prengueren posicions a Albània, i les esquadres catalanes salvaren Xipre de l'ocupació turca i ocuparen bases a l'Egeu. L'illa de Rodas era governada per catalans. Finalment, tropes catalanes lluitaren en la defensa de Constantinoble (1543). La influència del nostre rei Alfons era llavors preponderant, i hi ajudava el fet d'ocupar el solí pontifical el papa valencià Alfons de Borja (Calixt III).

Es tractava, doncs, d'un veritable Imperi mediterrani. La nostra senyera havia onejat sobre l'Acropolis d'Atenes ("la pus bella joia que al món sia") i Roger de Flor podia vanar-se que fins els peïxos haguessin de portar l'escut de les quatre barres. L'antic Mare Nostrum, era ben bé nostre, dels catalans, i aquests en dictaven les lleis en el "Llibre del Consolat de Mar". El comerç català arribava fins a Síria, Egipte, Barbària i Abissínia per una banda i fins a Anglaterra i Flandes per l'altra. I més lluny cap a l'Armènia i fins al viatge que a la gran Tartària féu el 1354 Francesc de Valers. Altres, seguint les petjades de Benjamí de Tudela i Jaume Ferrer de Mallorca, no sols seguiren les costes d'Àfrica, sinó que penetraren i s'establiren a l'interior del continent. Així no té res d'estrany que en la cort de Nàpols es pogués cantar un imperi que arribés fins a l'Eufrates i al Ganges.

Però tot aquest esplendor i grandesa assolida el seu zenit, en el moment que ja s'havia perdut la successió catalana i estava entronitzada la dinastia castellana. El regnat dels Reis Catòlics assenyala un període de transició en el camí cap a la unió de Catalunya i Castella. Les dues Corones, aplegades en Ferran i Isabel, continuen essent independents i es tornen a separar a la mort d'Isabel. Però tant Isabel com Ferran, castellans per la nissaga i per l'idioma, van estar d'acord en capitalitzar per a Castella el poder marítim català, i especialment el trascendental descobriment d'Amèrica per Colom, que tingué lloc en aquell precís moment (1492).

Si hem de creure el que diu el seu fill, que Colom era genovès, és molt probable que fos descendent de jueus catalans emigrats a Gènova, i és indubtable que fou producte de les millors aptituds marineres del seu temps, que eren catalanes. En tot cas, la cartografia catalana contribuï al descobriment i a l'exploració d'Amèrica. Colom era un fervorós deixeble de les teories geogràfiques i marítimes de Ramon Llull exposades en les Cartes Mediterrànies. Colom portava a bord unes cartes de navegar signades Abraham Zacutto, el darrer dels deixebles de la família Cresques, fundadora de l'escola catalana de cartografia que, degut a la persecució antisemita, tingué de traslladar-se de Mallorca a Portugal, on establí la famosa escola de Sagres. Amèric Vesputio utilitzà el mapamundi del mallorquí Gabriel de Vallseca. Molt es parla de l'empenyorament de les joies de la reina Isabel, però el cert és que el descobriment es féu gràcies als cabals de la Corona catalano-aragonesa i a la intervenció del valencià Lluís de Santàngel i a l'interès del Rei, mentre, en un principi, Isabel i la cort castellana no concedien cap importància a l'empresa. De la primera expedició, Colom fou rebut pels Reis Catòlics en el port de Barcelona. En el segon viatge de Colom l'acompanyaren frares catalans; Pere Margarit fou cap de la missió militar i Miquel Ballester, alcaid de la fortalesa de la Concepció, a l'illa de Santo Domingo, i el que més contribuï a la pacificació de l'Espanyola.

Per això tenim de veure la gran injustícia de la qual foren objecte els catalans en prohibir-los comerciar amb Amèrica. El testament d'Isabel la Catòlica així ho establí i reservava l'exclusiva d'Amèrica per als castellans. La decadència total de Catalunya era inevitable en rebre aquest cop després de la caiguda de l'Imperi bizantí a poder dels turcs que feia que es perdessin els mercats d'Orient conquistats amb un esforç de quatre segles, mentre a Ponent li quedava prohibida l'emigració a Amèrica per les lleis d'Indies; prohibició que va continuar fins que un decret de Carles II, el 1778, atorgà als catalans la llibertat de comerç amb Amèrica.

D'haver-se produït mig segle abans el descobriment d'Amèrica o d'haver-se mantingut a Catalunya una dinastia netament catalana, no hi ha dubte que la gesta del descobriment i colonització no s'hauria pogut escapar de les mans dels catalans i avui viuríem en una Amèrica catalana.

Ací sentim més l'enyorança de la Pàtria que ha estat i és dissortada i el desencís d'una Amèrica catalana que hauria pogut ésser.

